

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Notatka z seminarium na temat biogospodarki w dniu 3 lipca 2019 r. w Brukseli

Biogospodarka to nazwa stosowana w Unii Europejskiej wobec przedsięwzięć mających na celu stworzenie bardziej innowacyjnego, zasobooszczędnego i konkurencyjnego społeczeństwa, w którym zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego nie wchodzi w konflikt z zasadami zrównoważonego wykorzystania zasobów odnawialnych dla celów przemysłowych, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony środowiska. Biogospodarka jest nazwą dla innowacyjnego i konkurencyjnego rolnictwa w Europie.

W dniu 3 lipca 2019 r. odbyło się w Brukseli seminarium na temat biogospodarki zorganizowane przez Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD), na którym przedstawione zostały przykłady przedsięwzięć z pola biogospodarki oraz podsumowanie prac grupy ekspertów z dziedziny biogospodarki. Przedstawiono także rekomendacje na temat biogospodarki w ramach Wspólnej Polityki Rolnej w przyszłości. Niniejszym przedstawiamy relacje dwóch polskich uczestników w seminarium. Na końcu przedstawiamy odnośniki do dokumentów wypracowanych nie tylko przez grupę tematyczną ENRD, ale także przez europejską sieć na rzecz innowacyjności w rolnictwie – EIP-AGRI.

Celem Seminarium pt. Biogospodarka – wykorzystanie szansy przez obszary wiejskie (*Bioeconomy: seizing the opportunity for rural Europe*), zorganizowanego przez Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, była dyskusja nad korzyściami jakie może przynieść rozwój biogospodarki dla obszarów wiejskich i formy wsparcia biogospodarki poprzez obecne Programy Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz przyszłe programy ujęte w Planach Strategicznych dla Wspólnej Polityki Rolnej po 2020 roku (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0673&from=EN>). W seminarium, które odbyło się 3 lipca 2019 r. w Brukseli, wzięli udział delegaci KSOW z poszczególnych krajów reprezentujący rolników, doradców oraz ekspertów i naukowców.

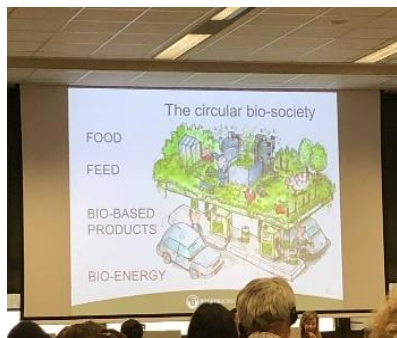
Dr hab. Jerzy Kozyra z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach (<http://bioecon.iung.pulawy.pl/zespol-bioecon/77-dr-jerzy-kozyra>), jako ekspert KSOW, wzięł udział w dwóch sesjach tematycznych i dyskusji plenarnej Seminarium. Pani Katarzyna Ambryszewska, Kierownik Działu Innowacji w Rolnictwie Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, wzięła udział w prezentacji praktycznych przykładów oraz w warsztatach interaktywnych.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Program seminarium obejmował prezentacje praktycznych przykładów, dyskusje plenarną oraz sesje tematyczne.

Praktyczne przykłady

Haspencubes to kostki suszonych i sprasowanych wiórów drzewnych zmieszanych z parafiną, stosowane podczas przymrozów. Plantatorzy owoców umieszczają kostki między drzewami w chłodne wiosenne noce, aby zapobiec przemarzaniu kwiatów.

Hemp in a box to materiał budowlany pochodzenia roślinnego, składający się z mieszanki słomy konopnej i wapna hydratyzowanego. Jest to materiał o korzystnym wpływie na środowisko zmniejszający zużycie energii oraz emisję dwutlenku węgla w sektorze budownictwa. Osiągnięte jest to dzięki wykorzystaniu konopi przemysłowych, które w czasie wzrostu pochłaniają duże ilości dwutlenku węgla. Jako spoiwo zamiast cementu alternatywnie wykorzystywane jest wapno hydratyzowane.

Uczestnicy mieli również okazję obejrzeć, przygotowane przez ENRD, krótkie filmy prezentujące dwie inicjatywy z zakresu biogospodarki wiejskiej ze Szwecji i Holandii finansowane ze środków EFRROW.

Filmy są dostępne z napisami w języku polskim na kanale ENRD na YouTube.

Biogazownia Alvesta w Szwecji została utworzona przez 12 rolników. Przetwarza obornik i odpady komunalne na biopaliwo

https://youtu.be/MjW668ExkE?list=PLOCST8_B8egYcd3mzUxi43tYwle0TPkjt

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Gospodarstwo De Laarhoeve w Holandii przetwarza otrzymane od lokalnych rolników odpady rolnicze na nowe produkty, które następnie sami rolnicy będą sprzedawać.

https://youtu.be/7UhDloHGZc0?list=PlocST8_B8egYcd3mzUxi43tYwle0TPkjt

Na zakończenie prezentacji przykładów przedstawiciele Europejskiej Sieci zachęcali uczestników do lektury nowo wydanej publikacji ENRD pt. EAFRD Projects Brochure on Bioeconomy [link](#) poświęconej przykładom projektów z obszaru biogospodarki, ilustrującej w jaki sposób PROW promuje produkcję zrównoważonej żywności i paszy, innowacyjne produkty pochodzenia biologicznego, energię odnawialną, zrównoważony rozwój środowiska oraz podnoszenie świadomości w różnych częściach Europy. Publikacja, dostępna obecnie po angielsku, do końca roku powinna także zostać przetłumaczona na polski.

Sesje tematyczne zostały podzielone na pięć różnych tematów poruszonych w równoległe prowadzonych grupach tematycznych, opartych na przykładach z różnych państw członkowskich UE:

- Budowanie wiejskiego łańcucha wartości;
- Działania obszarów wiejskich na rzecz klimatu poprzez bio-inicjatywy;
- Budowanie lokalnej biogospodarki poprzez smart villages;
- Tworzenie sprzyjającego środowiska - jakie są wyzwania dla zapewnienia spójności polityki?;
- Regionalne podejścia do biogospodarki.

Biogospodarka zaczyna się od pola

W sesji związanej z problematyką prawidłowej uprawy gleby i pozyskania biomasy, Profesor Gottlieb Basch z Uniwersytetu Evora w Portugalii, wskazał że bez dostępu do nawozów organicznych przy stosowaniu intensywnych metod uprawy gleby dochodzi do dużych strat węgla z gleb. Prof. Basch podkreślił, że w glebach znajduje się 3 razy więcej węgla niż w atmosferze, dlatego ochrona tego zasobu nie jest bez znaczenia dla działań na rzecz ograniczenia globalnego ocieplenia atmosfery i obserwowanej zmiany klimatu. Bez stosowania wytycznych dotyczących zasad prawidłowej uprawy gleby, rolnictwo może być postrzegane jako jedna z form „kopalni” węgla. Podkreślił, że każda tona utraconego węgla z gleby odpowiada zużyciu 1200 litrów paliwa. Wśród rekomendacji Prof. Basch, wskazał kilka zaleceń dla rolników. Ważne jest by gleba była jak najdłużej pokryta roślinnością np. przez uprawy ozime lub międzyplony. Należy równocześnie dążyć do pozostawiania możliwie dużej ilości resztek biomasy na polu w postaci mulczu oraz ograniczać intensywność orki. Zalecenia te wspiera tzw. koncepcja rolnictwa konserwującego, którą wyznaczają trzy zasady: (1) dążenie do minimalizacji orki (np. uprawa rzędowa – stripp till, uprawa bezorkowa), (2) pozostawianie jak najdłużej gleby pokrytej przez rośliny uprawne lub przez resztki poźniwne, (3) stosowanie rozbudowanego zmianowania roślin i dywersyfikację upraw. W Europie istnieje organizacja pozarządowa wspierająca tego typu rolnictwo, publikująca materiały na temat rolnictwa konserwującego: <http://www.ecaf.org/ca-in-europe/what-is-ca>. W dyskusji podkreślono, że informacje dotyczące ochrony węgla w glebach nie są ogólnie znane i powinno się je jak najszerszej upowszechniać. W drugiej części tej sesji tematycznej zaprezentowano

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

projekt, w którym zakłada się wdrożenie zasad ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w gospodarstwach mleczarskich w Finlandii. Ponieważ problematyka ta jest nowym aspektem dla rolników, programem objęto na początku tylko 200 pionierskich gospodarstw, ale do 2025 roku w programie ma wziąć udział do 400 gospodarstw, a w 2035 roku do 5100 gospodarstw. Przewiduje się, że gospodarstwa włączone w program będą uzyskiwały dodatkowe płatności. „Nie od razu Wawel zbudowano”, może i w Polsce jest już czas na wdrożenie zasad rolnictwa konserwującego?

Właściwa strategia i model biznesowy pomagają pozyskać fundusze na obszary wiejskie

W sesji dotyczącej regionalnego podejścia do biogospodarki, Inese Suija Markova, przedstawicielka Łotwy, jednego z państw bałtyckich, które posiada Krajową Strategię Rozwoju Biogospodarki, podkreślała dużą rolę zwiększenia świadomości społeczeństw o roli rolnictwa i leśnictwa w rozwoju całej gospodarki. Ważne jest, żeby tak w sektorze rolnictwa jak i leśnictwa spełniać wytyczne dotyczące poszanowania zasobów naturalnych i racjonalnego z nich korzystania. Działania na rzecz rozwoju biogospodarki powinny koncentrować się na ulepszeniu regulacji dotyczących funkcjonowania rolnictwa i leśnictwa – w taki sposób by dotychczasowe regulacje nie blokowały nowych inicjatyw. Podkreślano, że wszystkie sektory wykorzystujące biomasę mogą korzystnie wpłynąć na atrakcyjność dla inwestycji na obszarach wiejskich. Przedstawiciel włoskiego regionu Venezia Giula, Pierpaolo Rovere, pokazał przykład jak wdrożenie wytycznych dotyczących zagospodarowania odpadów przy wytwarzaniu kosmetyków, może być impulsem do tworzenia nowych produktów zwiększających opłacalność funkcjonowania tradycyjnego przedsiębiorstwa.

Budowanie wiejskiego łańcucha wartości

Jedna z grup tematycznych, w formie warsztatów interaktywnych, miała do opracowania możliwości wykorzystania zasobów biologicznych swojego terytorium, w tym przede wszystkim na terytorium

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

lokalnym i przy zaangażowaniu sektora gospodarki lokalnej (maksymalizacja wartości dla regionu lokalnego).

Kontekst prac:

- Lokalna grupa entuzjastów zaangażowanych w rozwój regionu
- Regionalna / krajowa strategia gospodarcza
- Terytorium / subregion charakteryzujący się zalesieniem (głównie małymi prywatnymi właścicielami lasów), częściowo dużymi gospodarstwami rolnymi.

Postawione zostały dwa wyzwania:

Wyzwanie „A”

Opracowanie podejścia do zrównoważonego zarządzania biogospodarczym łańcuchem wartości na lokalnych terenach wiejskich

Wyzwanie „B”

Identyfikacja czynników podnoszących świadomość społeczeństwa lokalnego

Uczestnicy mieli do dyspozycji następujące elementy:

Niebieskie = kluczowe cele zasad rządzących funkcjonowaniem łańcucha wartości

Czerwone = grupa docelowa / przyszli „członkowie” łańcucha wartości

Zielone = organizacje i instytucje, potencjalnie współpracują, aby zaplanować/skonfigurować łańcuch wartości

Żółte = działania strategiczne, dzięki którym łańcuch wartości/inicjatywa działa

Warsztaty miały na celu wypracowanie poprzez zastosowanie przykładowego rozwiązania we współpracy około 20 osób, wiejskiego łańcucha wartości. Podczas pracy dwóch podzespołów w ramach tej sekcji kluczowe stało się pytanie „Kto powinien być inicjatorem budowy wiejskiego łańcucha wartości?”.

Wszystkie materiały z seminarium znajdują się pod linkiem: https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/enrd-seminar-bioeconomy_en

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Na zakończenie seminarium przedstawiono dokumenty w formie briefingu wypracowane przez **grupę tematyczną ENRD ds. biogospodarki**:

- Rekomendacje dotyczące wykorzystania PROW w celu upowszechnienia biogospodarki (Recommendations on the use of RDPs to mainstream the bioeconomy (https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/enrd_publications/bioeconomy-briefing_2_recommendations.pdf)) zawierające wnioski na temat sposobów wspierania inicjatyw w zakresie biogospodarki wiejskiej i łańcuchów wartości za pomocą obecnych programów rozwoju obszarów wiejskich i uzupełniających instrumentów publicznych.

- „Jak upowszechnić biogospodarkę na obszarach wiejskich?” (https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/s11_bioeconomy-handout_how-to-mainstream-bioeconomy.pdf)

- „Jak korzystać z PROW w celu wspierania biogospodarki?” (https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/s11_bioeconomy-handout_how-to-support-bioeconomy.pdf).

- Europejska biogospodarka wiejska: polityka i narzędzia (European rural bioeconomy: policy and tools (https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/enrd_publications/bioeconomy-briefing_1_policy-and-tools.pdf)) - podsumowuje prace analityczne grupy, przedstawiając kompleksowy pogląd na rolę biogospodarki w obecnej polityce rozwoju obszarów wiejskich UE, programach i powiązanych sektorach polityki, w tym liczne przykłady z życia różnych Państw Członkowskich.

- Badanie roli podnoszenia świadomości i komunikacji w promowaniu rozwoju łańcuchów wartości zrównoważonej biogospodarki (Exploring the role of awareness-raising and communication in promoting the development of sustainable bioeconomy value chains (https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/enrd_publications/bioeconomy-briefing_3_awareness-raising.pdf)) - podsumowuje dyskusje grupy tematycznej na temat podnoszenie świadomości i komunikacji, aby umożliwić włączenie biogospodarki do głównego nurtu i jej przyjęcie przez zainteresowane strony na wsi.

Więcej informacji na temat działań Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w obszarze biogospodarki można znaleźć na portalu: Rural Bioeconomy Portal

https://enrd.ec.europa.eu/greening-rural-economy/bioeconomy/rural-bioeconomy-portal_en

---

Należy przy tej okazji także wspomnieć o zakończonych w tym roku pracach na temat biogospodarki ze strony europejskiej sieci na rzecz innowacyjności w rolnictwie – EIP-AGRI. 6-7 luty br. odbyły się w Wilnie warsztaty pt. „Szanse dla dywersyfikacji gospodarstw rolnych tworzone przez biogospodarkę” („*Opportunities for farm diversification in the circular bioeconomy*”). Warsztaty pozwoliły na przedstawienie różnych mechanizmów współpracy oraz modeli biznesowych, które zostały wypracowane w krajach członkowskich UE dla projektów i przedsięwzięć z dziedziny biogospodarki. Końcowy raport jest dostępny tutaj: [6](https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/agri-eip/files/eip-</p></div><div data-bbox=)

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

[agri_workshop_circular_bioeconomy_final_report_2019_en.pdf](https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/event/eip-agri-workshop-opportunities-farm). Materiały z warsztatów dostępne są tutaj: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/event/eip-agri-workshop-opportunities-farm>.

Notatka została sporządzona na podstawie sprawozdań z seminarium „Biogospodarka – wykorzystanie szansy przez obszary wiejskie” przygotowanych przez dr. hab. Jerzego Kozyrę z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach oraz Panią Katarzynę Ambryszewską, Kierownika Działu innowacji w rolnictwie Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Notatkę sporządził: dr hab. Jerzy Kozyra z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach oraz Pani Katarzyna Ambryszewska, Kierownik Działu innowacji w rolnictwie Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Tłumaczenia stosowanych przez prelegentów pojęć i tytułów projektów zostały dokonane przez autorów notatki.

Udział pana dr. hab. Jerzego Kozyry w spotkaniu finansowany był ze środków Jednostki Centralnej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

